

SCHIFFNER IMOLA*

Az uniós polgár és családtagjainak jogi helyzete az Európai Bíróság esetjogában

Az uniós polgárság az utóbbi évek egyik legdinamikusabban fejlődő uniós jogi kategória. A sokáig csak deklaratív, politikai jelleget mutató uniós polgárság mára, köszönhetően többek között az Európai Bíróság esetjogának, a tagállamok állampolgárainak alapvető jogállásává vált.¹

Az Európai Bíróság esetről esetre fejlesztette tovább a kategóriát és ennek során az uniós polgárságot érintő, és az ahhoz kapcsolódó jogosultságok érvényesítését befolyásoló tényezők meghatározására külön hangsúlyt fektetett. Így került sor az uniós polgárok és családtagjaik jogi helyzetének vizsgálatára különleges körülmények között. A tanulmány tárgyául szolgáló jogesetek közös jellemvonása az, hogy az uniós polgár családtagja harmadik állam állampolgára, illetve az uniós polgár és családtagjának jogi helyzete nem tartozik a szabad mozgásról szóló irányelv hatálya alá.²

Az uniós polgárok jogi helyzetét három forrás is biztosítja, illetve szabályozza uniós szinten. Az uniós polgárság kategóriáját és a kapcsolódó jogokat megtalálhatjuk az Alapszerződés rendelkezései közt,³ és a Lisszaboni Szerződés hatálybalépése óta az Európai Unió Alapjogi Chartája is rendelkezik az uniós polgársághoz kapcsolódó jogok érvényesítéséről.

2004 óta azonban külön másodlagos jogforrás rendelkezik az uniós polgárok és családtagjaik az Unió területén való szabad mozgásáról és tartózkodásáról. Ennek az irányelvnek az értelmezésében azok a családtagok, akik harmadik államok állampolgárai osztják az uniós polgár jogi helyzetét, származékos jelleggel ugyanazokat a jogokat élvezik, mint az uniós polgár családtag.

A *családtag* fogalmának és jogi helyzetének meghatározása sokáig váratott magára az uniós jogban, viszont a belső piac kialakulása, a tagállamok állampolgárainak gazdasági aktivitása határon átnyúló jelleggel, szükségessé tette, hogy az uniós jogalkotók

* egyetemi adjunktus, SZTE ÁJTK Nemzetközi Jogi és Európa-jogi Tanszék

¹ BOSNIAK S., LINDA: *Citizenship Denationalized*, Indiana Journal of Global Law Studies, 7/2000, 456-464.pp.

² Az Európai Parlament és a Tanács 2004/38/EK irányelve (2004. április 29.) az Unió polgárainak és családtagjaiknak a tagállamok területén történő szabad mozgáshoz és tartózkodáshoz való jogáról, HL L 158., 2004.

³ Az Európai Unió Működéséről szóló Szerződés 20-23.cikke.

számításba vegyék a család, a családtagok problémakörét is, mint a mobilitást esetleg akadályozó tényezőt.⁴

A családtag fogalmát irányelvi rendelkezésekben találhatjuk meg uniós szinten. Ezen rendelkezések fényében elmondható, hogy az uniós jogalkotás jóval szűkebb körben húzza meg a családtag fogalmát, mint a gyakran hivatkozási alapul szolgáló Emberi Jogok Európai Egyezménye (8.cikk) és a hozzá kapcsolódó strasbourgi ítélkezési gyakorlat.⁵

Mindazonáltal az uniós jogalkotás, különösen a szabadság, a biztonság és a jog érvényesülése térségének meghirdetését követően, általános védelmet biztosít a harmadik országbeli családtag családi életének is, külön jogalkotással biztosítva ennek valamennyi tagállamban való érvényesülését.

A 2004/38/EK irányelv⁶ szabályozza az uniós polgárok harmadik állambeli családtagjainak Unió területére való belépésével és tartózkodásával kapcsolatos kérdéseket. Az irányelv alkalmazásában a „családtag” fogalma magában foglalja a regisztrált élettársat is, ha a fogadó állam a házassággal egyenértékűnek tekinti a regisztrált élettársi kapcsolatot.

A 2003/86/EK irányelv⁷ célja, hogy meghatározza azokat a feltételeket, amelyek mellett a tagállamok területén jogszerűen tartózkodó harmadik országok állampolgárai családtagjainak jogukat gyakorolhatják. Az irányelv lehetővé teszi az Európai Unió területén jogszerűen tartózkodó harmadik országbeli állampolgárok családtagjai számára, hogy velük a tartózkodás helye szerinti tagállamban egyesüljenek.

A 2003/86/EK irányelv és a 2004/38/EK irányelv kiegészítéseként az Alapjogi Charta is rendelkezéseket tartalmaz, így a 33 cikk (1) szerint a családi jogi, gazdasági és szociális védelmet élvez. A Chartában több helyen is találunk a családi élethez kapcsolódó jogosultságokat, így többek között a Charta 7.cikkében, mely szerint mindenkinek joga van ahhoz, hogy tiszteletben tartsák családi életét, másrészt a 24(3) bekezdésében, mely szerint minden gyermeknek joga van ahhoz, hogy mindkét szülőjével rendszeres, személyes, közvetlen kapcsolatot tartson.

Az uniós polgár és a családtag jogi helyzetének érvényesítése az Európai Bíróság esetjogában

Az Európai Bíróság korai esetjogának vizsgálata után általánosan megállapítható, hogy az uniós polgár családtag egyenlő jogi helyzetét biztosító rendelkezésekre csak akkor lehetett hivatkozni, ha az uniós polgár a szabad mozgás jogát érvényesítve egy másik

⁴ GYENEY LAURA: *A családi élet tiszteletben tartásának követelménye az Európai Bíróság migrációs tárgyú döntéseiben a strasbourgi joggyakorlat fényében.* *Iustum Aequum Salutare* 2007/3. 96.p.

⁵ Míg a strasbourgi gyakorlatban a tágabb körű rokonokra is alkalmazzák a családtag kifejezést a tényleges kapcsolat meglétére helyezve a hangsúlyt, addig az uniós irányelvek rendelkezései még az élettársra sem terjesztik ki ezt a kategóriát. Bár az utóbbi években néhány döntés erejéig a strasbourgi bíróság is szűkítette a család kategóriáját, a gyakorlatról általában elmondható, hogy a stabil alapokon álló, anyagi függőségen alapuló kapcsolatot tekinti joggyakorlatában családnak.

⁶ Az Európai Parlament és a Tanács 2004/38/EK irányelve (2004. április 29.) az Unió polgárainak és családtagjaiknak a tagállamok területén történő szabad mozgáshoz és tartózkodáshoz való jogáról, HL L 158., 2004.

⁷ A Tanács 2003/86/EK irányelve (2003. szeptember 22.) a családtagjainak jogáról, HL L 251., 2003.

tagállamban tartózkodott és ennek során a nem uniós polgár családtag is vele tartott. Tisztán belső jogi, tehát határon átnyúló elemet nem tartalmazó esetekben a Bíróság nem érvényesítette az uniós polgárokra vonatkozó rendelkezéseket,⁸ illetve az uniós jog nem volt alkalmazható a családtag helyzetére sem.⁹ Ez alól csak akkor engedett kivételt¹⁰, amennyiben bizonyítható volt, hogy az uniós polgár már érvényesítette korábban a szabad mozgás jogát.¹¹ Ebben az esetben a saját tagállammával szemben is hivatkozhatott az uniós jogra, akár a családtag jogi helyzetét illetően is.¹² Ezt követően azonban változás volt tapasztalható az Európai Bíróság megközelítésében.

A változás előszeleként először a *Zhu/Chen-ügyben*¹³, majd a *Garcia Avello-ügyben*¹⁴ döntött úgy a Bíróság, hogy valódi határon átnyúló elem hiányában is úgy oldja meg az ügyet mintha az uniós polgárok éltek volna a szabad mozgás jogával. Tehát az uniós joggal akkor is megvan a kapcsolódás, ha az uniós polgár az egyik tagállam állampolgárságával rendelkezik és egy másikban él.

A *Zhu/Chen ügyben* erre az adott lehetőséget, hogy az uniós jog rendelkezéseire hivatkozó harmadik állambeli állampolgár azon az alapon kérte az uniós jog alkalmazását ügyében, hogy az uniós polgár eltartásáról gondoskodó családtagként definiálta magát. Az ügyben egy kínai állampolgárságú asszony adott életet az Európai Unió egyik tagállamában gyermekének, majd nem sokkal a gyerek születését követően Wales területére költöztek, ahol az anya tartózkodási kérelmét elutasították.

Az Európai Bíróság végül úgy találta meg a határon átnyúló elemet az ügyben, hogy bár az uniós polgár születése óta Nagy-Britannia területén tartózkodott és azt nem hagyta el, születését követően az észak-ír területekről Walesbe költözött anyjával és ott kívánt a tartózkodás jogával élni anyjával együtt. Így tulajdonképpen a határon átnyúló elem kategóriáját a Bíróság a saját döntésének szolgálatába állítva elérte azt, hogy az uniós polgárok közvetett, hipotetikus körülmények esetén is eleget tehetnek az uniós jog elvárásainak, anélkül, hogy a szabad mozgás jogával valójában éltek volna.

A *Garcia Avello ügyben*¹⁵ még tovább ment a Bíróság, hiszen az uniós jog, az uniós polgárság kategóriája alapján a spanyol-belga kettős állampolgárok az egyik állampolgárságukat adó Belgiummal szemben hivatkozhattak az uniós jogra, anélkül, hogy éltek volna a szabad mozgás jogával, illetve bármilyen más módon megjelent volna a határon átnyúló elem.

⁸ C-175/78 *The Queen kontra Vera Anne Saunders* [1979] EBHT I-1129. „a munkavállalókat megillető szabad mozgás joga nem érvényesíthető tisztán belső tagállami helyzetekben, tehát amennyiben a helyzetet semmi nem kapcsolja az uniós joghoz.”

⁹ C-64/96, C-65/96 *Uecker és Jacquet* egyesített ügyek [1997] EBHT I-3171. „amennyiben az uniós polgár partner még nem élt az EU területén belül a szabad mozgás jogával, akkor a nem uniós polgár családtag sem érvényesítheti ezen jogát.” (para.24.)

¹⁰ GYENEY LAURA: *Aki a bölcsőt ringatja avagy az uniós polgárságú gyermeket nevelő, harmadik állambeli személy státusza a közösségi jogfejlődés fényében*, *Iustum Aequum Salutare* II. 2006/1–2, 116.p.

¹¹ C-115/78. *J. Knoors* kontra Staatssecretaris van Economische Zaken [1979] EBHT 00399.

¹² KOCHENOV, DIMITRY: *A Real European Citizenship; A New Jurisdiction Test; A Novel Chapter in the Development of the Union in Europe*, *Columbia Journal of European Law*, 18/2011, 96.p.

¹³ C-200/02. *Kunqian Catherine Zhu és Man Lavette Chen* kontra. Secretary of State for the Home Department [2004] EBHT I-09925

¹⁴ C-148/02 sz. *Carlos Garcia Avello* kontra Belga állam, [2003] EBHT I-11613.

¹⁵ C 148/02 *García Avello*, [2003] EBHT I-11613.

Az ügyben spanyol-belga kettős állampolgár gyermekek névviseelési jogát illetően került összeütközésbe a spanyol és a belga tagállami szabályozás, miután a szülők szeretnék volna, ha gyermekeik a spanyol névhasználati szabályok szerint hordják a nevüket és ezt a kérést a belga hatóságok elutasították. A Bíróság végül az uniós polgársághoz kötődő egyenő bánásmód elve alapján alkalmazhatónak ítélte a másik tagállam névviseelési szabályait.

Az uniós joghoz való kötődést az ügyben mindösszesen az jelentette, hogy a belga állampolgárságon kívül spanyol állampolgársággal is rendelkeznek a gyermekek.¹⁶ Ezzel a lépéssel a Bíróság bár továbbfejlesztette az uniós polgárság kategóriáját viszont kiszámíthatatlanná tette a kapcsolódó jogesetek megítélését.

A Bíróság azt ezt követő jogesetekben is nagyon homályos válaszokat adott arra a kérdésre, mitől válik egy tisztán tagállami jogi helyzet, egy állampolgárságot vagy tartózkodási jogot érintő tagállami intézkedés az uniós jog hatálya alá tartozóvá.

A *Rottmann-ügyben*¹⁷ is, ahol a kérdés az volt, hogy az osztrák állampolgárságát a német állampolgárság megszerzése miatt elvesztő uniós polgártól megvonható-e család eljárás miatt a német állampolgárság is, az Európai Bíróság a határon átnyúló elem megtartása mellett az uniós jog alkalmazását azon az alapon látta indokoltnak, hogy a vitatott tagállami intézkedés „jellegénél és következményeinél fogva” az uniós jog hatálya alá tartozik.¹⁸ A Bíróság ezzel tulajdonképpen lehetővé tette, hogy az elé kerülő ügyekben az uniós polgárokat érintő intézkedéseket az uniós jog hatálya alá tartozónak tekintse, és döntési jogot biztosítson a Bíróság számára korábban tisztán tagállami helyzetekben is.

A sorban következő *Zambrano-ügy*¹⁹ jelentette mindeközéig a legnagyobb előrelépést a korábbi állásponhoz képest, hiszen ebben az ügyben már az uniós polgársággal nem rendelkező harmadik állambeli családtagok számára is az uniós jog alapján kívántak tartózkodási jogot biztosítani tisztán tagállami keretek között, tehát az uniós polgár saját államával szemben. Az ügyben a kolumbiai állampolgárságú szülők szerettek volna azon a jogon Belgiumban maradni, hogy kiskorú belga állampolgárságú gyermekeik ellátásáról kizárólag ők gondoskodnak.

A Bíróság döntése szerint kivételesen biztosítható számukra a tartózkodási jog, amennyiben annak elutasítása esetén az uniós polgár gyermekeket megfosztaná uniós jogaik tényleges élvezetétől.²⁰

Ez a döntés mindenképpen új megvilágításba helyezte az Európai Bíróság esetjogát, egy sokkal liberálisabb szemléletről tett tanúbizonyságot az uniós polgárság és a harmadik állambeli családtag jogi helyzetét illetően.

Míg korábban egyértelmű volt, hogy a határon átnyúló elemeket nem tartalmazó ügyek esetében nem alkalmazhatók az uniós polgársághoz kapcsolódó rendelkezések, addig a *Zambrano-ügyben* meghatározott „*az uniós polgár jogállásához tartozó jogok tényleges élvezetének*”²¹ biztosítása érdekében az uniós jog alkalmazhatóvá válik.²² Vi-

¹⁶ C-148/02, Garcia Avello, para. 36.

¹⁷ C-135/08. Janko Rottmann v. Freistaat Bayern [2010] EBHT I-01449

¹⁸ Rottmann ügy 2010. para.42.

¹⁹ C-34/09 Gerardo Ruiz Zambrano kontra Office national de l'emploi (ONEm) [2011] EBHT I-01177.

²⁰ C-34/09 Zambrano-ügy, para.42.

²¹ genuine enjoyment test

szont ennek a szempontnak az alkalmazása további kérdéseket vet fel, melyeket a Bíróságnak még a későbbiekben kell megválaszolnia.

Mindazonáltal a Bíróság álláspontja igazolható azzal az uniós jogban elfogadott elvvel, miszerint tilos az állampolgárságon alapuló megkülönböztetés és a Bíróság szerint egyenlőtlen helyzet alakult volna ki, amennyiben az uniós jog hatálya alól automatikusan kivesszük azokat a helyzeteket, melyekben nincs határon átnyúló elem. Ez azt jelentette volna ugyanis, hogy az uniós jog alkalmazása, az uniós polgársághoz kapcsolódó jogok érvényesülése szempontjából különbség van az aktív és nem aktív uniós polgárok között.²³

Az új megközelítés szerint nincs különbség az uniós jog alkalmazása szempontjából, amennyiben az intézkedés az uniós polgárságot érinti. Az uniós polgárság kategóriája önmagában elég az uniós jog érvényesítéséhez.²⁴

Az Európai Bíróság Zambrano-ügyben kialakított álláspontja azonban nem jelent egyértelmű változást a korábbi megközelítéshez képest, hiszen a Bíróság indoklását alapul véve az eset körülményeinek speciális értelmezése esetről-esetre más döntést eredményezhet. Így nem lehet kijelenteni, hogy valamennyi uniós polgársághoz kapcsolódó jog érvényesítése uniós védelem alá kerül, függetlenül attól, hogy élt-e az uniós polgár a szabad mozgás jogával. További jogesetekre van szükség a gyakorlat stabilizálódásához. A Zambrano-ügyet követő jogesetekben viszont pont annak lehetünk a szemtanúi, hogy a Bíróság ahelyett, hogy megerősítené a Zambrano-ügyben elfogadott megállapításokat, visszatér a határon átnyúló elem megköveteléséhez az uniós jog alkalmazásának feltételeként a családtagok esetében.

A *McCarthy*²⁵ és *Dereci-ügyben*²⁶ a Bíróság a Zambrano-ügy speciális körülményeivel indokolta az eltérő döntés meghozatalát. Ennek középpontjába azt a tényt emelte, miszerint az uniós polgárok a harmadik állambeli családtagok-szülők-eltartásában, gondoskodásában éltek az EU területén. Amennyiben a szülőknek el kellett volna hagyni tartózkodási engedély hiányában az Unió területét, akkor a kiskorú gyermekeket magukkal kellett volna vinniük, akik ezzel elveszítették volna a lehetőséget az uniós polgárságból folyó jogok gyakorlására. Ez kivételes helyzet a Bíróság szerint.

Ezek után elgondolkodtató, hogy a *McCarthy-ügyben* a Bíróság úgy ítélte meg, hogy az a tény, hogy McCarthy asszonyt elválasztják a férjétől nem jelenti a családi egység, és együtt tartozás korlátozását, hiszen McCarthy asszony kénytelen lesz elhagyni az EU területét ha férjével szeretne maradni és így hasonlóképpen meg lesz fosztva uniós polgársághoz kapcsolódó jogainak érvényesítési lehetőségétől, még úgy is, hogy erre nem kényszerítik. A Bíróság inkább azzal érvelt, hogy az ügy nem tartozik az uniós jog hatálya alá, hiszen McCarthy asszony még nem élt a szabad mozgás jogával.²⁷ Érthető a Bírósá-

²² C-34/09. Zambrano ügy, para.42.

²³ GYENEY LAURA: *Uniós polgárság: a piacorientált szemlélettől való elszakadás göröngyös útja a Rottmann-, a Zambrano-, a McCarthy- és a Dereci-ügyek analízise*, Iustum Aequum Salutare VIII. 2012/2.162.p.

²⁴ VAN EIJKEN, HANNEKE- DE VRIES, SYBE: *A new route into the Promised Land? Being a European Citizen after Ruiz Zambrano*. European Law Review 1/2011, 704. p., 712.p.

²⁵ C-434/09 Shirley McCarthy v. Secretary of State for the Home Department., [2011] EBHT I-03375.

²⁶ C-256/11 Murat Dereci és mások v. Bundesministerium für Inneres., [2011] I-11315.

²⁷ C-434/09 McCarthy-ügy, para.45.

róság korábbi gyakorlatát tekintve, de ellentétes a Zambrano-ügy forradalmi megállapításaival.

Az indoklás akár a Zambrano-ügy előtti bírósági gyakorlat összefoglalása is lehetne. A Bíróság kifejti, hogy ha a szabad mozgáshoz való jogát sohasem gyakorló McCarthy asszony helyzetében lévő uniós polgár számára lehetővé tennék, hogy a 2004/38 irányelvre hivatkozzon, akkor ez oda vezetne, hogy anélkül élvezhetné a házastársával való családegyesítés tekintetében az irányelv előnyeit, hogy az irányelv céljainak – a szabad mozgás megvalósítása és megkönnyítése – eleget tenne, és hogy az irányelv valamely feltételének, meg kellene felelnie.²⁸

Volt azonban egy olyan szempont az ügyben, amely már a Zambrano-ügyben is felmerült, és itt akár a Bíróság eltérő döntését is eredményezhette volna. Ahogy arra a Bíróság már a *Metock-ügyben*²⁹ is rámutatott, minden tagállam részese az Emberi Jogok Európai Egyezményének. Az Egyezmény 8. cikkének (1) bekezdése biztosítja a családi élet tiszteletben tartásához való jogot, mely sérülhet, ha az egyéntől megtagadnák az olyan országba való beutazást vagy az olyan országban való tartózkodást, amelyben a közeli hozzátartozói élnek.³⁰

Így, ahogy az ügyben eljáró főtanácsnok is kifejtette véleményében, a McCarthy-ügyben akár az is felmerülhetett volna, hogy a Bíróság felhívja a tagállam figyelmét ezen alapjogi kötelezettségre, és ezen az alapon biztosít az Egyesült Királyság tartózkodási jogot a harmadik állambeli házastársnak.³¹

Az Európai Bíróság mindazonáltal a McCarthy-ügyben hozott ítéletében már nem említette a családi élet tiszteletben tartásának jogát, mint releváns szempontot a döntés meghozatalakor.

Az Európai Bíróság újabb esetekben is hasonló szituációban kellett, hogy döntést hozzon. A *Dereci-ügyben*³² öt harmadik állambeli állampolgár folyamodott huzamosabb tartózkodási jogért a család egységére hivatkozva, ahol a Bíróság a Zambrano-ügyben megismert kategóriát illetően azt is kifejtette, hogy az uniós jogosultságok lényegesen csak akkor kerülnek veszélybe, ha az uniós polgárnak a tagállam családtagot érintő döntése miatt az egész Európai Unió területét el kell hagynia.³³ Ez a helyzet a Bíróság megítélése szerint nem állt fenn, még úgy sem, hogy a család egységének érdekében Derecinek valójában ez az egy lehetősége maradt.

A legújabb jogesetek

A következő jogesetek közös eleme, hogy olyan jogkérdések kerültek az Európai Bíróság elé, amelyek *főszabály szerint* a tagállamok hatáskörébe tartoznak, nevezetesen harmadik országok állampolgárainak beutazási és tartózkodási jogának kérdése. Az

²⁸ C-434/09 McCarthy-ügy, para.42.

²⁹ C-127/08 Blaise Baheten Metock és társai kontra Minister for Justice, Equality and Law Reform [2008] I-06241.

³⁰ C-127/08 Metock-ügy, para.79.

³¹ Juliane Kokott főtanácsnok indítványa, 2010. november 25.(C-434/09 McCarthy-ügy), para.60.

³² C-256/11 Murat Dereci és mások v. Bundesministerium für Inneres [2011] I-11315.

³³ C-256/11 Dereci-ügy, para.66.

ügyek abban az értelemben is speciálisak, hogy az Európai Unió két témába vágó irányelve a 2003/109 irányelv, illetve a 2004/38 irányelv nem alkalmazható esetükben. Mégis szoros összefüggésben állnak az uniós polgár szabad mozgáshoz való jogával, amellyel ellentétben áll, ha abban a tagállamban, ahol az uniós polgár tartózkodik, a harmadik országok állampolgáraitól megtagadják a beutazás és a tartózkodás jogát.

*Lida-ügy*³⁴

A Zambrano-ügy nyomán az Európai Bíróság elé került számos olyan jogeset is, melyben a kérelmező a Zambrano-ügy körülményeihez hasonló helyzetben, tehát egy harmadik állampolgár által eltartott uniós polgár uniós jogaira hivatkozva kérte a tartózkodási jog megadását egy uniós tagállamban.

Az *Lida-ügyben* egy japán állampolgárságú apa az Ausztriában élő uniós polgár lányának jogán igényelt tartózkodási jogot Németországban. A Bíróság azonban pont a Zambrano-ügyben alkalmazott tesztet felhasználva elutasította Lida kérelmét.

A Bíróság indoklásában kifejtette, hogy bár az uniós jog alapján az uniós polgár családtagjai is jogosultságokkal rendelkeznek, ezek a jogosultságok mindvégig származékos jellegűek maradnak, nem értelmezhetők és nem érvényesíthetők az uniós polgár szabad mozgáshoz való jogának gyakorlása hiányában, hiszen annak kiegészítéseként foghatók fel.³⁵ Ez fokozottan érvényesül a kisgyermek tartózkodási jogának gyakorlása-kor, melynek kapcsán a Bíróság a Zhu/Chen illetve a Zambrano-ügyben is elismerte, hogy a kiskorú harmadik állambeli gondviselőjének tartózkodási jogának megadása ilyenkor elengedhetetlen.³⁶

Mindazonáltal a Bíróság rámutatott egy olyan szempontra is az ügyben, mely megkülönböztette azt a korábbi jogesetektől. A harmadik ország állampolgárságával rendelkező felperes ugyanis nem abban a tagállamban kérelmezett tartózkodási jogot, amelyben uniós polgár házastársa és leánygyermekke tartózkodott, hanem Németországban, ezen személyek származási tagállamában.³⁷

A Bíróság ezen tényező alapján azt állapította meg, hogy az a tény, hogy a harmadik állambeli apa nem kapott tartózkodási engedélyt, az uniós polgár gyermekét nem akadályozta abban, hogy uniós jogával élve szabadon mozogjon a tagállamok területén, illetve hogy egy származási országától eltérő másik tagállamban (Ausztria) tartózkodjon.³⁸ Így a jogkérdés még a Zambrano-teszt alkalmazása mellett sem tartozik az uniós jog hatálya alá, illetve az uniós polgár nem kényszerül az EU területének elhagyására, hiszen a gyermek anyja jogszerűen tartózkodik a tagállamok területén.

³⁴ C-40/11 Yoshikazu Lida kontra Stadt Ulm, 2012. november 8. még nem tették közzé az EBHT-ban. www.curia.europa.eu

³⁵ C-40/11 Lida-ügy, para.67.

³⁶ C-40/11 Lida-ügy, para.69., Ez az eltartotti viszony vezet ahhoz, hogy az uniós polgár az ilyen elutasító határozat következményeképpen valójában kénytelen elhagyni nemcsak azon tagállam területét, amelynek állampolgára, hanem egyáltalán az Unió egészének területét is

³⁷ C-40/11 Lida-ügy, para.73., A felperes nem kérelmezte a 2003/109 irányelv szerinti „huzamos tartózkodási engedéllyel rendelkező” jogállást illetve fennálló tartózkodási engedélye meghosszabbítható lett volna.

³⁸ C-40/11 Lida-ügy, para.74.

Mindazonáltal az ügyben megjelenik a családi élethez való alapjog érvényesülésének vizsgálata is, melynek alkalmazása a korábbi esetekben is felmerült, mint a harmadik állambeli családtag jogi helyzetének uniós jog szempontjából való értékelésének egyik eleme. Az EU Alapjogi Chartájának családi életre vonatkozó rendelkezései azonban nem voltak alkalmazhatók az ügyben, hiszen a Charta alapjogi rendelkezései csak az uniós jog végrehajtása során kerülhetnek érvényesítésre a tagállamban, akár a tagállami intézkedésekkel szemben is.³⁹

*O. és S. egyesített ügyek*⁴⁰

Mindkét ügyben olyan asszonyok voltak a kérelmezők, akik nem uniós állam állampolgáraiként (ghánai, algériai) Finnországban mentek férjhez és a házasságból született gyermekük finn állampolgárságot szerzett. Mindkét házasság válással végződött, melynek során a harmadik állambeli asszonyok kapták meg az uniós polgár gyermekek felügyeleti jogát. Később mindkét asszony újra férjhez ment nem uniós polgárokhoz és újabb gyermekük született. A harmadik állambeli férfiek tartózkodási jogot kérelmeztek a fogadó államtól arra hivatkozva, hogy házastársuk gyermeke uniós polgár. Az illetékes tagállami hatóságok a kérelmezők tartózkodási jogát megtagadták biztos megélhetés hiányára hivatkozva.

A Bíróság az eset vizsgálata során újra azzal a ténnyel szembesült, hogy az uniós polgár harmadik állambeli családtagjára vonatkozó uniós irányelvek nem alkalmazhatók az ügyekben, hiszen az uniós polgár gyermekek nem éltek a szabad mozgás jogával.⁴¹ Így a Bíróság figyelme a Zambrano-ítéletben alkalmazott szempont felé fordult, miszerint kérdés, hogy a tagállami elutasítás megfosztja-e az uniós polgárt az uniós polgárságból következő jogok lényeges élvezetétől? A Bíróságnak azt kellett megállapítania, hogy a jelen ügyek tényállása egy nagyon lényeges ponton különbözik a Zambrano-ügy körülményeitől. Mégpedig abban, hogy az uniós polgár gyermekek felett a kérelmező harmadik állampolgárok nem gyakoroltak felügyeleti jogot. Ahogy a Bíróság megjegyezte a finn uniós polgár gyermekek sem jogilag, sem pénzügyileg, sem érzelmileg nem függték mostohaapjuktól, ezáltal a kapcsolat az uniós polgárral erősen közvetett jellegű volt.⁴²

Tehát hiába élnek a harmadik állambeli férfiak egy háztartásban az uniós polgár gyermekek édesanyjával, mivel az anyák állandó tartózkodási joggal bírnak a fogadó állam területén és megélhetésük biztosított, a mostohaapák tartózkodási jogának megtagadása esetében sem lennének arra kényszerítve, hogy a gyerekek elhagyják az Unió területét és ezáltal lemondjanak az uniós jogaik tényleges érvényesítéséről. A Bíróság megismételte a Dereci-ügyben tett kijelentését, miszerint csupán az a vágy, hogy a család együtt maradjon nem elegendő és a tartózkodási jog megtagadása nem jelenti azt,

³⁹ C-40/11 Iida-ügy, para.81.

⁴⁰ O. és S. kontra Maahanmuuttovirasto (C-356/11) és Maahanmuuttovirasto kontra L. (C-357/11). egyesített ügyek, 2012. december 6. www.curia.europa.eu.

⁴¹ O. és S. egyesített ügyek, para.42.

⁴² O. és S. egyesített ügyek, para.38.

hogy az uniós polgár gyermekeknek el kellene hagyniuk az Unió területét.⁴³ Viszont, ha ezen uniós polgárok édesanyja úgy döntene, hogy a családi egység fenntartása érdekében elhagyja az Unió területét, az nem annak lenne elkerülhetetlen következménye, hogy házastársuktól megtagadták a tartózkodási jogot.⁴⁴

A Bíróság szerint az EUMSZ 20. cikkel továbbra is ellentétesek azok a nemzeti intézkedések, melyek az uniós polgárok családtagjainak tartózkodását megtagadják és azzal a hatással járnak, hogy megfosztják az uniós polgárokat az uniós polgár jogállásuk révén biztosított jogok lényegének tényleges élvezetétől.⁴⁵ Ebben az esetben azonban nem teljesülnek azok a különleges feltételek, melyek indokolnák, hogy az uniós polgár harmadik állambeli mostohaapjának, aki nem vérszerinti apa, nem gyakorol felügyeleti jogot, tartózkodási jogot biztosítsanak. Nem fenyeget az a veszély sem, hogy ennek megtagadása esetén az uniós polgár valójában kénytelen/köteles lenne elhagyni nemcsak azon tagállam területét, amelynek állampolgára, hanem egyáltalán az Unió egész területét is.⁴⁶

Ezzel együtt a Bíróság döntésében továbbment és elismerte, hogy a családi élethez való jog érvényesülését ettől függetlenül vizsgálni kell, hiszen továbbra is kérdés, hogy más alapokon, különösen a családi élet védelmére vonatkozó jogszabályok alapján megtagadható-e a mostohaapáktól a tartózkodási jog. Az uniós szinten elismert alapjogok⁴⁷ kapcsán így a tagállamoknak, amellet hogy saját nemzeti jogukat az uniós joggal összehangban kell értelmezniük, arra is ügyelniük kell, hogy a másodlagos uniós jog valamely szabályának ne olyan értelmezését vegyék alapul, amely ellentétes az uniós jogrend révén védelemben részesített alapvető jogokkal.⁴⁸

A szóban forgó, családegyesítés jogcímén benyújtott tartózkodási engedély iránti kérelmek a 2003/86 irányelv hatálya alá tartoznak. Az Európai Unió által elfogadott ún. családegyesítési irányelv arra kötelezi a tagállamokat, hogy ezeket a kérelmeket az érintett gyermekek érdekeinek figyelembevételével vizsgálják a családi élet elősegítése érdekében. Viszont ezen irányelv 7. cikk (1) bekezdésének c) pontja alapján a tagállamok megkövetelhetik annak igazolását, hogy a családegyesítő a saját maga és családtagjai eltartásához elégséges állandó és rendszeres forrásokkal rendelkezik. A családegyesítés jogcímén kérelmezett tartózkodási engedély ebben az esetben is csak akkor adható meg amennyiben az elutasítás megfosztaná az érintett uniós polgárt az uniós polgárság jogállás révén biztosított jogok lényegének tényleges gyakorlásától.⁴⁹ Így nem egyértelmű, hogy a Bíróság felhívása a családi élethez való jog, illetve a gyermek érdekeinek figyelembe vételére mennyiben befolyásolja a tagállami döntést a tartózkodási engedély elutasításáról.

Mindazonáltal a családi egység, illetve a családi élethez való jognak ugyanúgy szolgálnia kell a vérszerinti apák érdekeit is, akik joga akkor sérülne, ha az anyák a család-

⁴³ C-256/11 Dereci-ügy, para. 68.

⁴⁴ O. és S. egyesített ügyek para.38.

⁴⁵ O. és S. egyesített ügyek para.45., Ruiz Zambrano ügyben hozott ítélet 42. pontja alapján.

⁴⁶ O. és S. egyesített ügyek paras.47-48.

⁴⁷ Az Európai Unió Alapjogi Chartájának a családi életnek a gyermek szempontjából való fontosságát hangsúlyozó 7. és 24. cikke.

⁴⁸ O. és S. egyesített ügyek para.78.

⁴⁹ O. és S. egyesített ügyek para.50.

egyesítés céljából elhagynák annak a tagállamnak a területét, amelynek állampolgárságával gyermekeik rendelkeznek.⁵⁰ Másrészt viszont, amennyiben úgy döntenének, hogy a tagállam területén maradnak a kiskorú uniós polgárok és vér szerinti apjuk közti esetleges kapcsolat fenntartása érdekében, az károsan hatna a harmadik ország állampolgárságával rendelkező többi gyermekeik vér szerinti apjukkal fenntartott kapcsolatára.⁵¹

*Ymeraga és Ymeraga-Tafarshiku-ügy*⁵²

Az ügy szereplői valamennyien koszovói állampolgárok. Kreshnik Ymeraga 15 éves korában érkezett Luxemburgba, ezt követően pedig tanulmányokat kezdett, és munkát vállalt. A Ymeraga házaspár és két további gyermekük követte őt Luxemburgba és valamennyien nemzetközi védelem iránti kérelmet nyújtottak be. Miután a nemzetközi védelem iránti kérelmüket a luxemburgi hatóságok elutasították, az Ymeraga házaspár és Kreshnik Ymeraga két testvére Kreshnik Ymeragával való család egyesítés címén tartózkodási engedély iránti kérelmet nyújtott be. E kérelmet elutasították. Időközben Kreshnik Ymeraga luxemburgi állampolgárságot szerzett, így a Ymeraga házaspár az uniós polgár családtagjait megillető tartózkodási kártya kiállítása iránti kérelmet nyújtott be az illetékes miniszternél. Ezt a kérelmet is elutasították. Indoklásában a miniszter kitért arra, hogy bár Kreshnik Ymeraga anyagilag hozzájárult a Koszovóban maradt családjának a költségeihez, nem tekinthető úgy, hogy a szüleit „eltartotta”. A hatóságok megalapozatlannak találták EJEE 8. cikkének megsértését is, azzal az indokkal, hogy Kreshnik Ymeraga szülei és testvérei tartózkodásának megtagadása nem akadályozza meg azt, hogy Kreshnik Ymeragával folytassák a Luxembourgba érkezésük előtti családi életüket.

Az ügyet az Európai Bíróság ismételten arra használta fel, hogy leszögezze, hogy a családtagot az uniós jog alapján megillető jogok csak származékos jellegűek és csak kivételes esetben érvényesíthetők akkor, ha az uniós polgár nem él a szabad mozgás jogával, ahogy Ymeraga se tette.⁵³ Ebben az esetben is bizonyítani kellett volna, hogy a tartózkodási jog megtagadása esetén az uniós polgár Ymeragát megfosztották volna az uniós jogok tényleges élvezetétől (Zambrano-ügy) és kénytelen lenne elhagyni az EU területét (Dereci-ügy). Így az a kíváncsi, hogy az uniós polgár szeretne együtt élni családtagjaival a tagállamok területén, nem elegendő ahhoz, hogy a tartózkodási jogot az uniós jog alapján biztosítsák a harmadik állambeli családtagoknak.⁵⁴

Az ügy alapjogi vonatkozásai is hasonlóak voltak a korábbi jogesetekhez, így a Bíróság itt is megismételte az Iida-ügyben tett megállapításait, miszerint csak az uniós jog végrehajtása során kötelezhető a tagállam az uniós alapjogi rendelkezés betartására, így

⁵⁰ KOSTAKOPOULOU, DORA: *Co-Creating European Union Citizenship: Institutional Process and Crescive Norms*, Cambridge Yearbook of European Legal Studies, 15/2012-2013, 272.p.

⁵¹ O. és S. egyesített ügyek, para.51.

⁵² C-87/12Kreshnik Ymeraga és társai kontra Ministre du Travail, de l'Emploi et de l'Immigration, 2013. május 8. www.curia.europa.eu

⁵³ Ebben az esetben is azt állapította meg a Bíróság, hogy a 2004/38. EK irányelv nem alkalmazható az ügyben.

⁵⁴ C-87/12 Ymeraga-ügy, para.39.

döntésének a családi élethez való jog fényében való meghozatalára.⁵⁵ Mivel a Ymeraga család ügye a Bíróság megelőző döntéseinek figyelembe vétele mellett nem tartozik az uniós jog hatálya alá így a tartózkodási engedély megtagadásnak az alapvető jogokkal való összeegyeztethetősége sem vizsgálható jelen esetben.⁵⁶

Mindazonáltal az eddigi jogesetekhez képest új elem, az eltartotti minőség más irányban való megjelenése. Míg a Zambrano-ügyben a kiskorú uniós polgár gyermekek minősültek eltartottnak, akik a harmadik állambeli szüleik tartózkodása nélkül nem tudtak volna a tagállamok területén élni, addig ebben a jogesetben az eltartotti minőség fordított irányban jelenik meg. Az uniós polgár Ymeraga tartotta el szüleit és testvéreit. A Bíróságnak így arról kellett állást foglalnia, hogy önmagában az uniós polgár és családtagjai közötti eltartotti viszony elegendő-e ahhoz, hogy a családtag az uniós polgár jogán tartózkodási jogot kapjon az uniós jog alapján.

A Bíróság ebben az ügyben hozott döntése mindezek után egyértelművé tette, hogy nem az eltartotti viszony, illetve a gazdasági függőség minősül az uniós jog szempontjából döntőnek, hanem az a tény, hogy az uniós polgár a családtag helyzetének függvényében gyakorolhatja-e az uniós polgársághoz kapcsolódó jogait vagy ettől megfosztják. Tehát ezen ügyek középpontjában végig az uniós polgár áll, és a kapcsolódó uniós rendelkezések. Az Alapszerződés és a bírósági esetjog célja mindösszesen az, hogy az uniós polgár érdekében megteremtse a családtag származékos jogát. Az említett származékos jogok célja és igazolása pedig azon a megállapításon alapul, hogy e jogok el nem ismerése sértheti az uniós polgár szabad mozgáshoz való jogát azáltal, hogy visszatartja őt a fogadó tagállamba való beutazáshoz és az ott-tartózkodáshoz fűződő jogainak a gyakorlásától.⁵⁷

*Aloka és Moudoulou-ügy*⁵⁸

A togói állampolgár kérelmező Luxemburgba érkezve nemzetközi védelmet igényelt, melyet elutasítottak. Luxemburgban való tartózkodása alatt ikreknek adott életet, a gyermekek apaságát egy francia állampolgár, Moudoulou úr vállalta. Így a gyermekek uniós polgárságot szereztek. Az anya, az apától külön, a két gyermekkel továbbra is Luxemburgban élt, és tartózkodási engedélyt kért az uniós polgár családtag jogán. A tartózkodási engedély iránti kérelmét elutasították, viszont az illetékes hatóságok elismerték, hogy az ügy számos ponton hasonlít a Zambrano-ügyre, azzal a különbséggel, hogy az uniós polgár gyermekek nem az állampolgárságuk szerinti államban éltek. Az ügy jelentős hasonlóságot mutat az Iida-üggyel is, hiszen az uniós polgár családtagja egy az uniós polgár (apa) tartózkodási helyétől eltérő tagállamban kíván tartózkodási jogot szerezni.

A Bíróság döntése ennek fényében meglepő. Amellett, hogy elismerte a jelen eset Zambrano-üggyel rokon vonásait, a Zambrano-ügy formuláját használva mégis más

⁵⁵ Iida-ügy paras.78-79.

⁵⁶ C-87/12 Ymeraga-ügy, para.43.

⁵⁷ Iida-ügyben hozott ítélet 67. és 68. pontja

⁵⁸ C-86/12 Adzo Domenyo Aloka és társai kontra Ministre du Travail, de l'Emploi et de l'Immigration, 2013. október 10. www.curia.europa.eu

döntésre jutott. Ez betudható az eset egyetlen eltérő elemének, miszerint az uniós polgárok nem az állampolgárságuk szerinti tagállamban tartózkodtak. Így adódott a lehetőség, hogy a Bíróság arra hivatkozva, hogy bár az uniós polgárok eltartásáról a tartózkodási kérelem benyújtója gondoskodik kizárólagosan, a luxemburgi hatóságok megtagadhatják ezt úgy is, hogy közben nem sértik meg a Bíróság által a Zambrano-ügyben kimondottakat. Hiszen azzal, hogy az kiskorú uniós polgároknak a tartózkodásra nem jogosult harmadik állambeli családtagjukkal együtt el kell hagyniuk Luxemburgot, egy másik tagállamban, az állampolgárságuk szerinti tagállamban még élhetnek az uniós jog által biztosított szabad mozgás és tartózkodás jogával és abban az államban az uniós polgár jogán az anya is tartózkodásra jogosult.⁵⁹ Így a luxemburgi tagállami intézkedés nem fosztja meg az uniós polgárokat az uniós jogból fakadó jogok tényleges élvezetétől.⁶⁰

Következtetések

A legújabb jogesetek fényében a következő joggyakorlat látszik kibontakozni az uniós polgár és családtagjait illetően. Míg a Zambrano-ügy előtti esetjog leginkább az uniós jog hatálya alá tartozás kategóriáját reformálta meg, és tette végül a szabad mozgás és a valódi határon átnyúló elem hiányában is alkalmazhatóvá az uniós jogot, addig a Zambrano-ügy utáni jogesetek ennek megszorítására törekedtek, a szabad mozgás gyakorlásának hiányától csak kivételes esetben tekintettek volna el.

Az ügyek megítélésének kulcsfontosságú elemévé vált az eltartotti minőség, a függőségi viszony megfelelő értékelése és az uniós jogból folyó jogosultság tényleges élvezetének vizsgálata. Az Európai Bíróság gyakorlatából az derül ki, hogy míg a gazdasági, érzelmi kíváncsalom nem elegendő indok az uniós jog alkalmazásához és ezáltal a tartózkodási jog biztosításához, addig a pénzügyi függőség és kényszer igen.⁶¹

Az Európai Bíróság a függőségi, eltartotti viszonyt akkor találja kivételt, és ezáltal uniós jogi beavatkozást érdemlőnek, ha ez olyan mértékű, hogy az uniós polgár jogérvényesítése teljes mértékben a családtag jogi helyzetétől függ, a családtag mozgása és tartózkodása egyértelműen meghatározza az uniós polgár sorsát is, és annak tagállamok területén kívüli megvalósulása az uniós polgárságból folyó jogosultságok érvényesítését is lehetetlenné teszi.

A vizsgált új esetek egyikében sem bizonyult az uniós polgár és kérelmező családtagjának viszonya olyan jellegűnek, mely megalapozta volna a Zambrano-teszt szerint az uniós jog alkalmazását. Vagy a viszony jellege, vagy az uniós polgár jogainak korlátozása nem volt olyan mértékű, mely az ügyeket a tagállami hatóságok hatásköréből az uniós jog hatálya alá helyezték volna.

Így fordulhat elő jelenleg is, hogy azon uniós polgárok, akik saját tagállamuktól eltérő tagállamban tartózkodnak a családi élet egységéhez kapcsolódva szélesebb körű jo-

⁵⁹ Alokpa és Moudoulou-ügy, para.34.

⁶⁰ Alokpa és Moudoulou-ügy, para.35.

⁶¹ GUILD, ELSPETH-PEERS, STEVE- TOMKIN, JONATHAN (szerk.): *The EU Citizenship Directive: A Commentary*, Oxford University Press, Oxford, 66.p.

gokat élveznek, mint azok, akik nem hagyták el saját tagállamukat és ott szeretnének a harmadik állambeli családtagjukkal együtt élni⁶² az uniós polgárokat megillető tartózkodási jog a családtagra származtatott érvényesítésével. Hiába rendelkezik ugyanis az EU Alapjogi Chartája az uniós polgárokat általában megillető alapjogokról, ha annak érvényesítésére csak az uniós jog hatálya alá tartozó esetekben kerülhet sor és az alapjog érvényesülését az Európai Bíróság nem tekinti a Zambrano-ügyben kimondott az uniós polgárság lényegét érintő kategóriának.

Pedig felmerül a kérdés, hogy a harmadik állambeli családtag tartózkodási jogának megtagadása nem tekinthető-e egyben az uniós polgár családi élethez való jogának megsértésének is? Másrészt a függőségi viszony, az eltartotti minőség jelentőségének megnövekedésével egy olyan szempont is felbukkan a joggyakorlat elemzése során, miszerint az uniós polgár gyermeknek joga van ahhoz, hogy vér szerinti szülőjével, a gyermek felett felügyeleti jogot gyakorló harmadik állampolgár személlyel kapcsolatot tartson, és együtt éljen vele az Európai Unió területén (Iida-ügy).

Ezek után jogos a kérdés: önmagában az Európai Unió Alapjogi Chartájában elismert családi élethez való jog kellőképpen autonóm jogosultság-e ahhoz, hogy kimondható legyen, annak korlátozása megfosztja az uniós polgárt az uniós jogból folyó jogosultságok, ezen alapjog tényleges élvezetétől? (Ymeraga-ügy)

A családi élethez való jog az Európai Bíróság vonatkozó esetjogában

A Bíróság a legtöbb uniós polgár és családtagjai jogi helyzetét érintő ügyben említést tett az alapjogi vonatkozásokról is. Idézte az Alapjogi Charta (7. cikk, A magán- és a családi élet tiszteletben tartásának joga) és az Emberi Jogok Európai Egyezményének (EJEE) rendelkezéseit is (8.cikk). Viszont a legtöbb jogesetben a könnyebb, bár minden szempontból jogszerű megoldást választva, elsősorban azt vizsgálta, hogy az ügy alapkérdése az uniós jog hatálya alá tartozik-e. A hatáskör-kiterjesztés tilalmára hivatkozva ugyanis elkerülhette azt, hogy a tagállami intézkedéseket és a saját döntését a családi élethez való jog érvényesüléséhez mérje, azzal összhangba hozza. Hiszen az Alapjogi Chartában foglalt alapjogok a tagállamokkal szemben csak akkor érvényesíthetők, ha a tagállam uniós jogot hajt végre vagy érint.

Az is megfigyelhető, hogy a főtanácsnoki indítványok mindig jóval részletesebben foglalkoznak a jogesetek tagadhatatlan alapjogi vonatkozásaival, végül azonban a Bíróság ítéletei nem tekintik a döntés szempontjából releváns tényezőnek ezeket. Különösen feltűnő ez az O. és S. ügyben, ahol a főtanácsnoki indítvány részletesen elemzi a családi élethez való jog uniós és strasbourgi esetjog nyomán kialakult tartalmát. Ennek során kifejti, hogy bár az Emberi Jogok Európai Bírósága kifejezetten nem biztosít jogot valamely külföldi részére arra, hogy valamely meghatározott állam területére belépjen, vagy ott tartózkodjon, elismeri azonban, hogy a valamely állam által bevándorlási és családdegysítési ügyben hozott határozat sértheti a családi élet tiszteletben tartásához való jogot, különösen, ha e határozat valamely személynek olyan államból való kiutasítására irányul, ahol családtagjai élnek. Következésképpen az Emberi Jogok Európai Bírósága

⁶² Gyeney 2012, 22.p.

rósága azt követeli meg, hogy a szóban forgó határozatot az EJEE 8. cikkének (2) bekezdésében rögzített követelményekkel összhangban fogadják el.⁶³

Ez az indítvány és a legtöbb bírósági ítélet is azzal végződik mindazonáltal, hogy felhívja a tagállamok figyelmét az EJEE hasonló tartalmú rendelkezéseinek figyelembe vételére, a családi élet uniós alapjogának tiszteletben tartására, azonban nem kötelezheti erre a tagállamokat és nem is vizsgálhatja felül a tagállami intézkedéseket ennek fényében.⁶⁴

Az alapjogok, a családi élethez való jog érvényesítésének kérdése viszont megközelíthető a megkülönböztetés tilalmának általános uniós szabályozásán keresztül is. Ahogy a Zambrano-ügy főtanácsnoki indítványában *Sharpston* főtanácsnok kifejtette azokban az esetekben, amikor a tagállami intézkedések nem biztosítják az elismert alapjogok érvényesülését, illetve megsértik azt, akkor az uniós jogot, illetve a megkülönböztetés tilalmának elvét kell alkalmazni.⁶⁵

Hiszen míg az uniós jog szempontjából aktív (a szabad mozgás és tartózkodás jogával élő) uniós polgárok családtagjai számára a 2004/38 EK irányelv automatikusan tartózkodási jogot biztosít, a nem aktív uniós polgárok családtagjai csak akkor származtathatnak ilyen uniós jogosultságot, ha az uniós polgár tartózkodásuk megtagadása esetén meg lenne fosztva az uniós jogosultságainak gyakorlásától.

Sharpston javaslata szerint amennyiben tagállami szinten megsértik az uniós szinten elismert, de adott esetben a tagállamot kötelező alapjog lényeges tartalmát, abban az esetben az uniós jog erejénél fogva, az uniós alapjogra hivatkozva váljon ez önállóan érvényesíthető egyéni jogosultsággá.⁶⁶

Ez a fajta megközelítés mindenestre nem áll messze az Európai Bíróságtól, hiszen esetjogában újabb és újabb jogosultságokat állapított meg az uniós polgárok javára, és ezek a jogok nem minden esetben alapultak közvetlenül a Szerződés rendelkezésein, hanem sok esetben az egyenlő bánásmód (megkülönböztetés tilalma) elvének uniós polgársággal kapcsolatban való széleskörű alkalmazásának köszönhetőek. Ennek eredményeképp került sor például a szabad mozgás és tartózkodás jogával kapcsolatban a járulékos jogok megállapítására is, melyek az uniós polgárokat egy másik tagállamban való jogszerű tartózkodásuk esetén ugyanúgy megilletik, mint a tagállam saját állampolgárait és lehetővé teszik az uniós polgárság központi elemének érvényesítését. Bár a tagállami jogosultságok megkülönböztetés nélkül való alkalmazásának ára van, hiszen a tagállamok meghatározhatják ezen jogok érvényesítésének feltételeit és korlátját és ez a hatáskör az Európai Bíróság által sem vitatott. (megfelelő anyagi fedezet, egészségbiztosítás).

Így azonban az uniós polgárság egyre inkább hasonlít egy olyan alapvető, önálló jogállásra, mely azon az alapon, hogy az egyén uniós polgársággal rendelkezik,

⁶³ Yes Bot főtanácsnok indítványa (2012. szeptember 27.), C-356/11. és C-357/11. sz. egyesített ügyek, paras.68-69.

⁶⁴ C-256/11 Dereci-ügy, para.73.

⁶⁵ E. *Sharpston* főtanácsnok indítványa, C-34/09. sz. ügy Gerardo Ruiz Zambrano kontra Office national de l'emploi (ONEM), para.144.

⁶⁶ VON BOGDANDY, ARMIN- KOTTMANN, MATTHIAS-ANTPÖHLER CARLINO- DICKSCHEN, JOHANNA-HENTREI, SIMON- SMRKOLI, MAJA: *Reverse Solange—Protecting the essence of fundamental rights against EU Member States*, *The Common Market Law Review*, 49/2012., 489.p.

teljeskörű, minden megkülönböztetéstől mentes gazdasági, politikai és szociális jogok rendszeréből álló jogi helyzetet biztosít, mely a jövőben magában foglalhatja akár a családi élethez való jog korlátozásoktól mentes élvezetét is.

IMOLA SCHIFFNER

RECHTSSTATUS DER UNIONSÜRGER UND IHRER FAMILIEN-
ANGEHÖRIGEN IN DER RECHTSPRAXIS DES EUROPÄISCHEN
GERICHTSHOFES

(Zusammenfassung)

Im Ergebnis der Rechtspraxis des Europäischen Gerichtshofes, entwickelte sich die Unionsbürgerschaft zu einem autonomen grundlegenden Rechtsstatus, der geeignet ist, bei gegebenen Umständen unter die Regulierungen des Unionsrechts zu fallen, unabhängig davon, ob es sich um die Rechtssituation eines Bürgers eines Mitgliedstaates im eigenen Mitgliedstaat handelt. Die Ziele des Europäischen Gerichtshofes sind eindeutig die Schaffung eines solchen minimalen Standardes, in Verbindung mit dem Schutz der Rechte der Staatsbürger der Mitgliedstaaten, der die Durchsetzung der zur Unionsbürgerschaft gehörenden Rechte durch die Mitgliedstaaten selbst garantiert, unabhängig von ihren mitgliedstaatlichen Regulierungen.

Kennzeichnend für einige Fälle ist aber, dass sie zwar durch Rechtsvorschriften geregelt sind, und a priori in die Zuständigkeit der Mitgliedsstaaten fallen, wo sie durch Bestimmungen zur Einreise und des Aufenthaltes von Drittstaatenfamilienangehörigen bestimmt sind. Unter bestimmten Voraussetzungen ist die Verleihungen eines solchen Rechts möglich, durch die Bestimmungen des abgeleiteten Rechts, wobei das Recht auf Freizügigkeit eines Unionsbürgers beeinträchtigen würde, sollte Drittstaatenfamilienangehörigen dieses Recht durch den Mitgliedsstaat des Unionsbürgers verweigert werden.